

ALTIN İTHALATININ EKONOMİK YÜKÜ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ (1995–2024)¹

THE ECONOMIC BURDEN OF GOLD IMPORTS: THE CASE OF TURKEY (1995–2024)

Metin Duyar ²

Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 09.07.2025
Kabul Tarihi: 30.09.2025

Öz

Bu makalede, Türkiye'nin 1995–2024 yılları arasında gerçekleştirdiği işlenmemiş altın ithalatı yıllık ton verileriyle incelenmiştir. Altının Türkiye ekonomisindeki rolü yalnızca yatırım aracı olmanın ötesinde; dövizden kaçınma, tasarruf aracı olarak değerlendirilme ve ekonomik sinyal üretimi gibi çok katmanlı işlevler üstlendiği varsayımıyla analiz gerçekleştirilmiştir. Borsa İstanbul, TÜİK ve Ticaret Bakanlığı gibi kurumlardan elde edilen veriler üzerinden, zaman serisi analizine uygun olarak durağanlık testi (ADF) uygulanmış; ardından ARIMA(1,1,1) modeli yardımıyla 2025–2026 dönemine ilişkin tahminler yapılmıştır. Bulgular, özellikle 2022–2023 döneminde gözlenen yüksek ithalat hacminin makroekonomik dalgalanmalarla ilişkilendiğini; 2024 yılında başlatılan kota uygulamasının ise ancak geçici bir istikrar sağlayabildiğini göstermektedir. Araştırma, altın ithalatının cari açık, para politikası etkinliği ve üretim sektörleri üzerindeki etkilerini irdeleyerek, politika geliştiriciler ağısından bütüncül öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Altın İthalatı, Zaman Serisi Analizi, ARIMA Modeli, Cari Açık, Para Politikası, Döviz İkamesi.

JEL Sınıflaması: C22, F14, Q31

Abstract

This paper examines Turkey's annual unprocessed gold imports between 1995 and 2024 through a time series approach. Beyond serving merely as an investment instrument, gold in Turkey functions as a vehicle for currency substitution, a store of value during macroeconomic uncertainty, and an indicator of economic sentiment. Drawing upon data from Borsa İstanbul, TurkStat, and the Ministry of Trade, the study first applies the Augmented Dickey-Fuller (ADF) test to evaluate stationarity, followed by an ARIMA(1,1,1) model to forecast gold imports for 2025 and 2026. The results indicate that import volumes surged during the economically volatile years of 2022–2023 and that the quota policy introduced in 2024 led to a short-term correction. The study explores how gold imports interact with the current account balance, the effectiveness of monetary policy, and sectoral production, offering comprehensive recommendations to policymakers based on both quantitative analysis and structural interpretation.

Key Words: Gold Imports, Time Series Analysis, ARIMA Model, Current Account Deficit, Monetary Policy, Currency Substitution

JEL Classification: C22, F14, Q31

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2025; 10(3) , 405 - 416 / DOI: 10.29106/fesa.1737904

² Prof. Dr. Öğr. Üyesi, İğdır Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, metinduyar@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4326-608X

1. Giriş

Altın, tarih boyunca yalnızca bir değer saklama aracı değil; aynı zamanda iktisadi davranışların, toplumsal güvencelerin ve politik tercihlerle şekillenen ekonomik kólterlerin kesişim noktası olmuştur. Türkiye gibi ekonomik dalgalanmalara açık, finansal sistem güvenilirliği sorgulanan ve yüksek enflasyon deneyimi taşıyan ölkelerde ise altının rolü çok daha merkezi bir hâle gelmiştir. Bu bağlamda, altın yalnızca bir yatırım nesnesi olarak değil; bireylerin ve kurumların ekonomik belirsizliklere karşı geliştirdiği stratejik birikim davranışlarının maddi karşılığı olarak değerlendirilmektedir. Paranın enflasyonla eridiği, mevduatın negatif reel faiz sunduğu ve dövizle yönelik kontrol mekanizmalarının sıklaştığı bir ortamda, altın fiziki varlığı, dokunulabilirliği ve tarihsel hafızadaki güven duygusuyla öne çıkarak alternatif bir finansal güvenlik alanı yaratmaktadır.

Altının Türkiye’deki sosyo-ekonomik konumu, yalnızca güncel makroekonomik koşullarla değil; aynı zamanda tarihsel ve kólterel kodlarla da iç içe geçmiştir. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e taşınan “yastık altı” birikim geleneği, aile içi finansal dayanışma sistemlerinde altının merkezi rol üstlenmesi ve evlilik/hediye ritüellerinde altının başat simge hâline gelmesi, bu kıymetli madenin iktisadi değerini ařan bir toplumsal kimliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, altın talebini yalnızca fiyat hareketlerine değil; aynı zamanda davranışsal ve sezgisel faktörlere de duyarlı kılmakta, Türkiye’yi küresel altın talep eğilimlerinden belirli ölçüde ayırđırmaktadır.

1980 sonrası dönemde finansal piyasaların serbestleşmesiyle birlikte Türkiye’de altına olan kurumsal ve bireysel erişim artmış; 1995 yılında İstanbul Altın Borsası’nın (IAB) kurulmasıyla birlikte kayıtlı ve izlenebilir altın ticareti mekanizmaları geliştirilmiştir. Ancak tüm bu kurumsallaşmaya rağmen, altın hâlâ büyük ölçüde finansal sistemin dışında işlem gören, vergi dışı, denetimsiz ve bireysel kararlara şekillenen bir alan olma niteliğini korumaktadır. Bu yönüyle altın, Türkiye ekonomisinde “sisteme entegre ama sistem dışı işleyen” bir finansal mecradır. Bu özğün durum, hem makroekonomik politika etkinliği hem de sermaye hareketlerinin yönlendirilmesi ağısından önemli kırılmalıklar üretmektedir.

Son yıllarda Türkiye ekonomisi; yüksek enflasyon, negatif reel faiz ortamı, kur korumalı mevduat gibi geçici önlemlerle desteklenen döviz rejimi ve Merkez Bankası’nın rezerv pozisyonundaki gerilimler gibi çok katmanlı ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde bireylerin altına yönelimi yalnızca klasik tasarruf davranışı olarak değil; aynı zamanda finansal sistemden kopuşun, devlet politikalarına karşı gelişen bireysel özerklik arayışının ve dövizle getirilen sınırlamaların dolaylı bir tepkisi olarak yorumlanmalıdır. Bu yönelimi besleyen bir diğer unsur ise, altının fiziki yapısı sayesinde kontrol ve gözetimden bağımsız hareket etme imkânı sunmasıdır. Nitekim 2022–2023 yıllarında altın ithalatının 650 tonun üzerine çıkması, bu davranışsal yönelimin istatistiksel bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Altın ithalatı, bireysel yatırım tercihlerini yansıttığı kadar, ölk ekonomisinin dışa bağımlılık yapısını ve cari işlemler dengesindeki kırılganlık düzeyini de ortaya koymaktadır. Özellikle işlenmemiş altın ithalatı, doğrudan döviz rezervlerinden karşılanan ve karşılığında kısa vadede üretim veya ihracat getirisi üretmeyen bir dış ticaret kalemi olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, Türkiye’nin dış ticaret ağığının yapısal bileşenlerinden biri olan altın ithalatını, sadece ekonomik değil aynı zamanda stratejik bir tartışma konusu hâline getirmiştir. Çünkü ithal edilen altın, büyük ölçüde finansal sisteme değil, yastık altına yönlenebilmekte ve bu da ölk kaynaklarının sistem dışına çıkmasına yol açmaktadır. Böylece hem cari açık büyümekte, hem de para politikası araçlarının etki alanı daralmaktadır.

2024 yılında devreye alınan kota uygulaması ise bu tartışmanın yeni bir boyutunu ortaya koymuştur. Altın ithalatına yönelik miktar sınırlaması, kısa vadede dış ticaret ağığını kontrol altına almayı hedeflese de, üretim sektörleri üzerindeki olumsuz etkileri, kayıt dışı ticareti tetikleme potansiyeli ve yatırımcı güveni üzerindeki yıpratıcı etkileriyle çok yönlü sonuçlar doğurmuştur. Bu nedenle altın ithalatı politikalarının, sadece ithalat hacmini değil; aynı zamanda üretim yapısını, finansal güveni ve sistem içi kaynak mobilizasyonunu da dikkate alan bütöncöl stratejilerle şekillendirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda mevcut çalışma, Türkiye’nin 1995–2024 yılları arasındaki işlenmemiş altın ithalatını hem nicel hem de yapısal yönleriyle ele almakta; zaman serisi temelli bir yöntemle yıllar içindeki kırılma noktalarını ve öngöröllebilirlik alanlarını analiz etmektedir. Veriler, Borsa İstanbul, TÜİK ve Ticaret Bakanlığı gibi güvenilir kurumlardan derlenmiş; metodolojik olarak önce Augmented Dickey-Fuller (ADF) testi ile serinin durağanlığı test edilmiş, ardından ARIMA(1,1,1) modeli kullanılarak 2025–2026 dönemine ilişkin tahminler yapılmıştır. Model sonuçları, altın ithalatındaki değişkenliğin yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda sosyo-politik dinamiklerle de ilişkilendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın özgün katkısı, altın ithalatı gibi genellikle sadece dış ticaret verisi olarak ele alınan bir olguyu; ekonomik davranış modelleri, makro politika tercihleri ve toplumsal güven yapılarıyla bütüncöl olarak ele almasıdır. Ayrıca ARIMA modeli ile yapılan öngörüler, yalnızca sayısal tahmin değil; aynı zamanda politika geliştiriciler için erken uyarı sistemi niteliği taşıyan bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Böylece altın ithalatı, geçmişin pasif bir verisi olmaktan çıkarılarak, geleceğe dönük aktif bir stratejik göstergeye dönüştürölmektedir.

2. Veri ve Yöntem

Bu araştırmada, Türkiye'nin 1995–2024 döneminde gerçekleştirdiği işlenmemiş altın ithalatı yıllık bazda incelenmiştir. Analiz kapsamında yalnızca fiziksel ve rafine edilmemiş altın türleri dikkate alınmış, mücevher, külçe ve benzeri işlenmiş ürünler kapsam dışı bırakılmıştır. Bu tercih, hem verilerin homojenliğini sağlamakta hem de altın ithalatının cari denge üzerindeki doğrudan etkisini daha net ortaya koymaktadır.

Veri seti ağırlıklı olarak Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası'ndan sağlanmıştır. Bu kurum, 1995'ten itibaren altın ithalatına ilişkin kayıtları düzenli biçimde tutan merkezi bir yapıya sahiptir. Ek olarak, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) dış ticaret istatistikleri ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın özellikle 2023'te uygulamaya koyduğu kota sistemine dair kamu açıklamaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. 2024 yılına ilişkin veri ise henüz yıl tamamlanmadığı için bakanlıkça açıklanan 126 tonluk kota üzerinden yıllık tahminle hesaplanmıştır.

Yöntemsel çerçeve iki katmanda yapılandırılmıştır. İlk aşamada, 30 yıla yayılan ithalat verileri yıllık olarak grafikleştirilmiş, dönemsel trendler ve kırılma noktaları betimsel olarak yorumlanmıştır. İkinci aşamada ise serinin durağanlığı Augmented Dickey-Fuller (ADF) testi ile sınanmış; p-değeri 0,37 olduğu için serinin birinci farkı alınarak durağanlaştırılmış ve ARIMA(1,1,1) modeliyle 2025–2026 tahminleri üretilmiştir. Model, mevsimsellik içermeyen ve yapısal eğilimleri temsil eden bir yapıda olduğu için tercih edilmiştir. Bu analiz yalnızca projeksiyon değil, aynı zamanda politika yapımcılar için erken uyarı işlevi görecek bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmada analiz yöntemleri iki düzeyde yapılandırılmıştır:

1. Betimsel Düzeyde Zaman Serisi Analizi:

- 30 yıllık ithalat verisi, yıllık bazda grafikleştirilmiş ve eğilimler dönemsel kırılmalara göre sınıflandırılmıştır.
- Her dönem için politik, ekonomik ve finansal gelişmelerle eşleştirilerek kalitatif değerlendirmeler yapılmıştır.
- Bu aşamada serinin trend, sıçrama ve düşüş özellikleri bütüncöl biçimde ele alınmıştır.

2. İstatistiksel Zaman Serisi Analizi:

- İlk olarak ADF (Augmented Dickey-Fuller) testi uygulanmış, p-değeri 0,37 olarak tespit edilmiştir. Bu değer, serinin durağan olmadığını göstermektedir.
- Bu nedenle serinin birinci farkı alınarak durağanlaştırılmış ve modelleme bu yeni seri üzerinden sürdürölmüştür.
- Daha sonra ARIMA(1,1,1) modeli uygulanmış ve elde edilen parametrelerle 2025 ve 2026 yıllarına ilişkin tahmin yapılmıştır.
- Tahmin sonuçları %95 güven aralığı ile birlikte yorumlanmıştır. Güven aralıklarının genişliği, Türkiye ekonomisindeki belirsizlik düzeyini de göstermektedir.

Modelin seçilme gerekçesi, verinin yıllık bazda olması ve mevsimsel etkilerin bulunmaması nedeniyle mevsimsellik içermeyen, diferansiyel eğilimleri yansıtan bir yapıya uygun olmasıdır. ARIMA modeli, zaman serilerinin geçmiş değerleriyle bugünkü davranışını açıklamakta güçlü ve esnek bir araç sunmaktadır. Bu yönüyle altın ithalatı gibi hem ekonomik hem de politik etkilere açık bir değişken için oldukça uygundur.

Yöntemsel olarak bu analiz, yalnızca öngörü üretmeyi değil, aynı zamanda politika yapımcılar için erken uyarı sistemine dayalı bir karar destek mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir. Çünkü altın ithalatı, sadece bugünü değil, ekonomideki geleceğe dair beklentileri de yansıtan bir göstergedir.

3. Zaman Serisi Verilerinin Yıllık Analizi

Türkiye'nin 1995–2024 yılları arasında gerçekleştirdiği altın ithalatı, yalnızca ekonomik bir değişkenin izini sürmekle kalmaz; aynı zamanda ülkenin ekonomik tarihindeki kırılma noktalarının, kriz dönemlerinin ve finansal politikaların izini sürebileceğimiz bir göstergeye dönüşmüştür. Bu otuz yıllık dönemdeki gelişmeler, altının hem bir tasarruf aracı hem de kriz anlarında güvenli liman olma işlevi çerçevesinde nasıl anlam kazandığını ortaya koyar. Bu zaman dilimi içinde gözlenen ithalat seviyesindeki değişimler, beş temel yapısal dönüşüm dönemine ayrılarak değerlendirilebilir. Her bir dönem, yalnızca miktarsal değil, aynı zamanda davranışsal, kurumsal ve politik düzeyde önemli kırılmalara işaret etmektedir.

3.1. Kurumsallaşma ve Yükseliş Dönemi (1995–2000)

1995 yılında İstanbul Altın Borsası'nın (IAB) faaliyete geçmesiyle birlikte, Türkiye altın ticaretinde daha şeffaf ve kayıt altına alınmış bir sisteme geçiş yapmıştır. Bu kurumsal dönüşüm, ithalat süreçlerinin düzenlenmesini, fiyat oluşumlarının piyasaya dayalı belirlenmesini ve vergisel takiplerin kolaylaşmasını sağlamıştır. 1995'te yaklaşık 65 ton civarında gerçekleşen altın ithalatı, 2000 yılına gelindiğinde 200 tonu aşarak yaklaşık üç katına çıkmıştır. Bu çarpıcı artış, Türkiye'de altının sadece ziynet eşyası ya da geleneksel birikim aracı olarak değil, aynı zamanda finansal bir yatırım nesnesi olarak konumlandığını göstermektedir.

Dönemin küresel ekonomik ortamı, sermaye hareketlerinin serbestleşmesini ve gelişmekte olan ülkelere düşük yatırım eğilimlerinin artmasını beraberinde getirmiştir. Türkiye'de bireysel yatırımcıların döviz ve mevduat dışında altına yönelimi hızlanmış, kurumsal aktörler (bankalar, aracı kurumlar) da altın işlemlerini bilançolarına dahil etmeye başlamıştır. Bu yönelimin dış ticaret dengesine olan etkisi ise giderek daha görünür hâle gelmiştir; zira yükselen ithalat, cari açık üzerinde baskı oluştururken aynı zamanda döviz talebini de artırmıştır. Bu dönemde altın, makroekonomik göstergelerin ötesinde, para politikasının dolaylı bir belirleyeni hâline gelmeye başlamıştır.

3.2. Dalgalanma ve Kriz Etkisi (2001–2011)

2001 yılında yaşanan yapısal kriz, Türkiye ekonomisinin birçok göstergesinde olduğu gibi altın ithalatında da keskin bir kırılmaya neden olmuştur. O yıl ithalat miktarı 100 tonun altına gerilemiş, bu da altın talebindeki hızlı daralmayı yansıtmıştır. Bankacılık sektöründeki çöküş, döviz kurlarında yaşanan ani sıçramalar ve enflasyonist baskılar, yatırımcı davranışlarını kısa vadeli koruma stratejilerine yönlendirmiştir. Bu dönemde bireylerin elindeki altın stoku artarken, yeni ithallatlara yönelim zayıflamıştır.

2008 küresel finans krizinin etkileri ise daha farklı bir görünüm sunmuştur. Krizin derinleştiği 2009 yılında Türkiye'nin altın ithalatı 37,6 tona kadar düşmüş, bu seviye dönemsel bazda bir dip noktayı temsil etmiştir. Uluslararası likiditenin daraldığı, kredi kanallarının tılandığı ve tüketici güveninin zayıfladığı bu evrede, iç piyasadaki altın talebi önemli ölçüde bastırılmıştır. Aynı zamanda, döviz kurlarında gözlenen yüksek oynaklık, ithalatı daha maliyetli ve riskli bir süreç hâline getirmiştir.

Bu dönemin en dikkat çekici özelliği, altın ithalatının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik ve politik belirsizliklerle doğrudan ilişkili olarak dalgalanmasıdır. Riskten kaçınma davranışı artarken, güvenli liman olarak eldeki fiziki altın stokları korunmuş; ithalatın yerini, mevcut rezervlerin değerlendirilmesi almıştır.

3.3. İstikrar ve Normalleşme Dönemi (2012–2019)

2012–2019 dönemi, Türkiye ekonomisinin makro göstergeler açısından daha öngörülebilir bir yapıya kavuştuğu; aynı zamanda finansal araç çeşitliliğinin arttığı bir evre olmuştur. Bu bağlamda altın ithalatı da 100 ila 150 ton aralığında daha istikrarlı bir seyir izlemiştir. Döviz kuru ve faiz oranlarındaki görece denge, yatırım kararlarında da rasyonel bir istikrar yaratmıştır.

Bu dönemde Türkiye'de geliştirilen altın bazlı finansal enstrümanlar (altın tahvilleri, altına dayalı kira sertifikaları vb.), ithalat baskısını hafifletici bir rol oynamıştır. Bireysel yatırımcılar, fiziki altın alımı yerine bu tür enstrümanlara yönelerek likiditeyi sistem içinde tutmuşlardır. Aynı zamanda banka ve finans kuruluşlarının altınla ilgili sunduğu ürün çeşitliliği, sistemik risklerin azaltılmasına katkı sunmuştur.

Bu yıllar, Türkiye altın piyasasının finansallaşmasının hızlandığı ve ithalatın hem ekonomik hem de finansal istikrar açısından daha sürdürülebilir bir çerçeveye oturduğu bir dönem olarak değerlendirilebilir.

3.4. Pandemi ve Kur Şoku Dönemi (2020–2023)

COVID-19 pandemisiyle birlikte dünya genelinde başlayan ekonomik belirsizlik, Türkiye’deki yatırım davranışlarını köklü biçimde dönüştürmüştür. 2020 yılında altın ithalatı 327 ton gibi yüksek bir seviyeye ulaşmış; bu artış 2023’te 652 tona çıkarak rekor düzeye ulaşmıştır. Bu artışta pandeminin tetiklediği güvenlik kaygıları, yüksek enflasyon, TL’nin hızla değer kaybetmesi ve döviz rezervlerinin erimesi gibi etkenler belirleyici olmuştur.

Altın, hem bireysel tasarruf aracı hem de kurumsal düzeyde döviz ikamesi aracı olarak görülmeye başlanmıştır. Özellikle Merkez Bankası’nın rezerv politikaları, bu sürece yön vermiştir. Aynı zamanda özel sektörün, artan jeopolitik riskler ve ticaret savaşları ortamında altına yönelmesi, ithalatı yükselten bir başka dinamik olmuştur.

Bu dönemde ithalat artışının yalnızca tüketim değil, aynı zamanda stoklama eğilimiyle de ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Pandemi sonrası yaşanan küresel tedarik zinciri krizleri, birçok aktörü “kritik madenler” ve “kıymetli metaller” alanında stok yapmaya yönlendirmiştir. Türkiye bu eğilimin dışında kalmamış, altını yalnızca bir yatırım aracı değil aynı zamanda stratejik rezerv olarak değerlendirmeye başlamıştır.

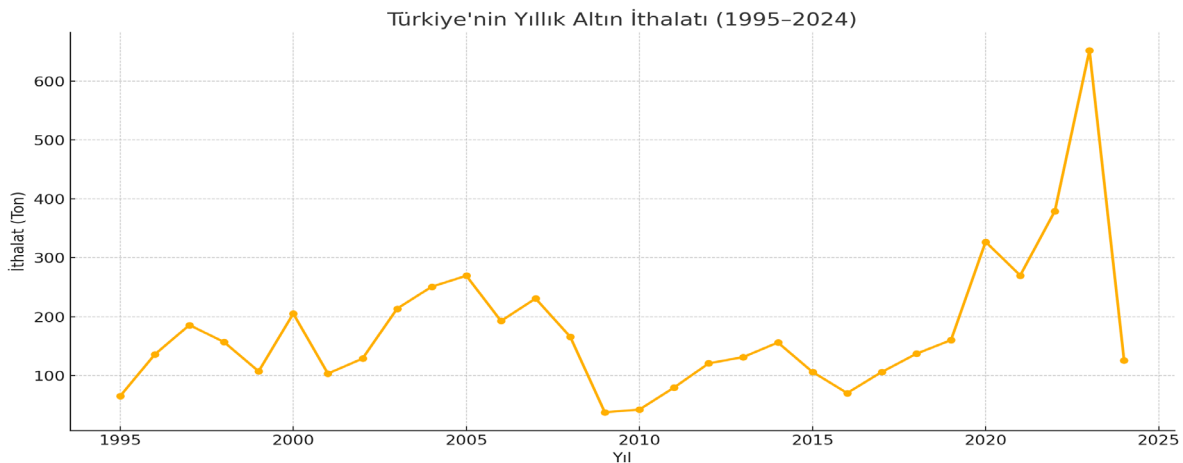
3.5. Kota ve Müdahale Dönemi (2024)

2023 ortasında yürürlüğe giren ve 2024 yılında etkisi somut olarak gözlemlenen altın ithalatına yönelik kota uygulaması, devletin altın piyasasına doğrudan müdahalesini temsil etmektedir. Uygulanan kota, 2024 yılında ithalat miktarının 126 tona kadar düşmesine neden olmuş; bu düşüş, ekonomik bir sadeleşmeden ziyade yönlendirilmiş bir daralmaya işaret etmiştir.

Kısıtlamalar, dış ticaret açığını azaltma hedefiyle gerekçelendirilmiş olsa da, üretim sektörleri üzerindeki etkisi sınırlı kalmamıştır. Kuyumculuk, mücevherat, kaplama ve sanayi tipi altın kullanımı gibi sektörlerde hammaddeye erişim zorlaşmış; bu durum hem maliyetleri yükseltmiş hem de ihracat kapasitesini sınırlamıştır. Diğer yandan, kaçak ve kayıt dışı altın girişinde artış riski oluşmuş, piyasa dengesini tehdit eden yeni sorun alanları doğmuştur.

Kota uygulaması, kısa vadede dış ticaret dengesi açısından olumlu görünümler sunsa da, uzun vadede yatırımcı güveni, üretim kapasitesi ve piyasa şeffaflığı gibi kritik parametrelerde kırılmalara yol açabilecek bir müdahale olarak değerlendirilmelidir.

Şekil 1. Türkiye’nin Yıllık Altın İthalatı ton (1995–2024)

Kaynak: Borsa İstanbul, TÜİK, HMB duyuruları, derleme.

Yukarıdaki şekil, Türkiye’nin altın ithalatındaki uzun vadeli eğilimleri çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. 1995–2000 arasında yükselen trend, 2001–2011 döneminde ekonomik krizlerin etkisiyle dalgalı hâle gelirken,

2020 sonrası hızlı yükseliş dikkat çekmektedir. 2024 yılı itibarıyla uygulanan kota düzenlemesinin ithalatı dramatik biçimde azalttığı açıkça görölmektedir. Bu dalgalanmalı yapı, sadece piyasa koşullarıyla değil; aynı zamanda ekonomi politikalarının yönüyle de doğrudan ilişkilidir.

ARIMA Modeli ile Öngörü (2025–2026) – Zaman Serisi Temelli Tahmin

Türkiye’nin işlenmemiş altın ithalatına ilişkin tarihsel verileri kullanarak gelecek yıllara dair çıkarımlarda bulunmak, yalnızca niceliksel tahmin üretmek açısından değil, aynı zamanda politika yapıcılar açısından erken uyarı sistemlerinin oluşturulması bağlamında da büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede zaman serisi analizinin güçlü araçlarından biri olan ARIMA (Autoregressive Integrated Moving Average) modeli tercih edilmiştir. Modelin temel amacı, geçmiş yıllardaki veri desenlerini dikkate alarak gelecekteki muhtemel gelişmeleri istatistiksel bir yapıda öngörebilmektir.

Modelleme Süreci ve Durağanlık Testi

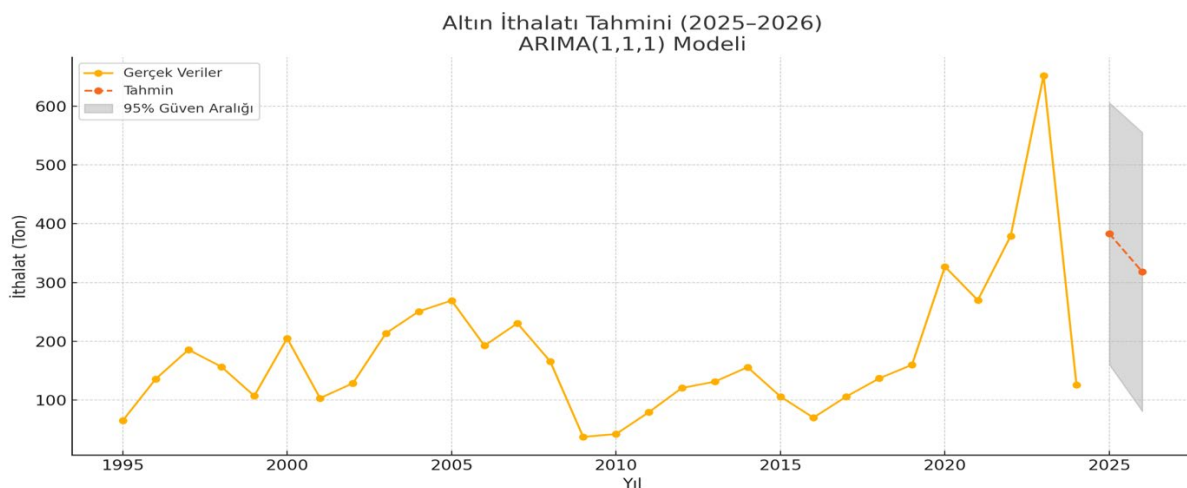
ARIMA modellemesi uygulanmadan önce, temel varsayımlardan biri olan durağanlık (stationarity) koşulunun sağlanıp sağlanmadığı test edilmiştir. Bu doğrultuda Augmented Dickey-Fuller (ADF) testi kullanılmış ve test sonucu olarak p-değeri 0,37 bulunmuştur. Bu değer, serinin durağan olmadığını ve zaman içerisinde ortalaması ve varyansı değişen bir yapı gösterdiğini ortaya koymaktadır. Zira ekonomik serilerde sıklıkla karşılaşılan bu durum, modelin anlamlı sonuçlar üretebilmesi için serinin birinci dereceden farkı alınarak durağanlaştırılmasını gerektirmiştir.

Birinci fark alınarak elde edilen yeni seri üzerinden yapılan analizde, ARIMA(1,1,1) modeli hem model uygunluk kriterleri (AIC ve BIC değerleri) hem de hata terimlerinin korelasyon yapısına göre en uygun model olarak belirlenmiştir. Bu yapı, altın ithalatındaki yıllık değişimlerin hem geçmiş eğilimlerden hem de kısa vadeli şoklardan etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Tahmin Değerleri ve Güven Aralıkları

Aşağıdaki şekil ve tablo, ARIMA(1,1,1) modeliyle 2025 ve 2026 yıllarına ilişkin yapılan öngörülerini ve bunların %95 güven aralıklarını sunmaktadır:

Şekil 2. Altın İthalatı Tahmini (2025–2026) – ARIMA(1,1,1) Modeli

Not: Gri bantlar, %95 güven aralığını temsil etmektedir.

Yıl	Tahmini Altın İthalatı (ton)	%95 Güven Aralığı
2025	383,06	160,53 – 605,58
2026	318,25	81,35 – 555,14

2025 yılına ait tahmin değerlerine bakıldığında, mevcut kota uygulamasına karşın altın ithalatında yeniden bir yükseliş eğiliminin belirmesi dikkat çekicidir. Bu öngörü, geçmiş dönemde etkili olan yapısal dinamiklerin – örneğin hanehalkının altına yönelimi, dövizle olan güven sorunu ve merkez bankası rezerv stratejileri – önümüzdeki dönemde de devam edeceği varsayımına dayanmaktadır.

2026 yılına ilişkin tahmin ise, bir miktar düşüş potansiyeli taşısa da oldukça geniş bir güven aralığına sahiptir. Bu durum, ekonomik dalgalanmaların ve politika belirsizliklerinin süreceğine işaret etmektedir. Özellikle ithalat üzerindeki yapısal kısıtlamaların ve küresel piyasalardaki altın fiyatlarının yönü, modelin güven düzeyini doğrudan etkileyen dışsal faktörler arasında yer almaktadır.

Modelin Sınırları ve Yorumlayıcı Değerlendirme

Yapılan tahminlerin geçerliliği, kullanılan modelin teorik altyapısı ve istatistiksel sınırlılıkları ile doğrudan ilişkilidir. ARIMA (1,1,1) modeli, geçmiş verilerin zaman içinde nasıl bir desen izlediğini dikkate alarak gelecek yıllara dair öngörülerde bulunmayı amaçlayan güçlü bir zaman serisi tekniğidir. Ancak bu model, dışsal değişkenleri doğrudan içermemesi nedeniyle yalnızca geçmiş eğilimlerin geleceğe taşınabileceği varsayımına dayanır. Bu durum, özellikle politika değişikliklerinin, regülasyonların, jeopolitik şokların veya tüketici davranışlarındaki ani kırılmaların yaşanabileceği ekonomilerde önemli bir sınır oluşturmaktadır.

ARIMA modeli, deterministik yapıların ötesinde, stokastik süreçlerle işleyen veriler için uygundur. Ancak bu uyum, modelin dışsal etkilerden bağımsız çalıştığı gerçeğini değiştirmez. Örneğin, Türkiye’de altın ithalatını etkileyen başlıca faktörler arasında yalnızca geçmiş ithalat düzeyleri değil; döviz kuru politikaları, merkez bankası rezerv tercihleri, ithalat kotaları, küresel altın fiyatlarındaki ani değişimler ve tüketici güven endeksleri gibi çok sayıda değişken yer almaktadır. Bu tür değişkenlerin modele doğrudan entegre edilmemesi, elde edilen öngörülerin yalnızca eğilim tahmini niteliğinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, ARIMA modeli zaman serilerinde trend yönünü belirlemek, olası kırılmalara dikkat çekmek ve politika üreticilerine erken müdahale fırsatları sunmak açısından hâlâ anlamlı bir araçtır. Modelin sunduğu %95 güven aralığı içindeki geniş varyans, Türkiye ekonomisinin yüksek oynaklığına işaret etmekte ve aynı zamanda kurumsal öngörülebilirlik zafiyetini yansıtmaktadır. Bu aralıklar, tahminlerin mutlak değerler olarak değil; karar alıcılar için alternatif senaryolar geliştirmeye olanak sağlayan bir belirsizlik matrisinin temsili olarak okunmalıdır.

Model çıktıları, ekonomi yönetimi açısından yalnızca projeksiyon değil; aynı zamanda yön tayini ve “ihtiyatlı politika tasarımı” açısından da kullanılabilir. Örneğin, model 2025 yılı için altın ithalatında tekrar artış eğilimine işaret ettiğinde, bu durum hem döviz rezerv yönetiminde hem de ithalat düzenlemelerinde önleyici mekanizmaların geliştirilmesi için bir sinyal işlevi görebilir. Benzer şekilde, 2026 yılı için belirlenen düşüş eğilimi, üretim sektörlerinin daha rahat bir tedarik dönemi geçireceği şeklinde yorumlanabilir; ancak bu senaryonun gerçekleşmesi, dış politik, finansal ve ekonomik birçok değişkenin birlikte şekillenmesine bağlıdır.

Bir diğer sınırlılık, ARIMA modelinin doğrusal (lineer) yapıdaki verileri işlemede güçlü olmasına karşın; yapısal dönüşümlerin yaşandığı, rejim değişikliklerinin gerçekleştiği veya olağan dışı şokların etkili olduğu dönemlerde yeterli esneklik sunamamasıdır. Türkiye ekonomisinin 2020 sonrası yaşadığı pandemi kaynaklı şoklar, rezerv politikalarındaki ani değişiklikler ve altına getirilen kota gibi uygulamalar, bu tür yapısal değişkenliklere örnek teşkil etmektedir. Bu nedenle modelin sunduğu veriler, politika önerilerinde doğrudan dayanak olarak değil; çoklu göstergeler arasında bir yol gösterici olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak ARIMA(1,1,1) modeli, geçmişin verisine dayanarak geleceğe dair eğilimleri yorumlama ve ekonomik yön arayışında temel bir çerçeve sunma işlevi görmektedir; ancak bu çerçevenin dışsal dinamiklerden arındırılmış bir zemin sunduğu unutulmamalıdır. Türkiye gibi belirsizliğin yüksek, politik müdahalelerin ani ve yatırım davranışlarının davranışsal reflekslerle şekillendiği bir ortamda, bu tür modellerin politika yapıcılar açısından “erken uyarı” sistemi olarak kullanılması, sabit senaryolar üretmekten çok daha rasyonel bir yaklaşımdır.

4. Ekonomik ve Politik Yorum

4.1. Altın, Döviz ve İkame Mekanizması

Altın, Türkiye gibi yüksek enflasyon, kur oynaklığı ve finansal istikrarsızlıkla karşı karşıya olan ekonomilerde yalnızca geleneksel bir yatırım aracı değil; aynı zamanda bireylerin ve kurumların ekonomik belirsizliğe karşı geliştirdiğı bir koruma mekanizmasıdır. Bu bağlamda altın, TL'nin değeri kaybettiğı ve dövizle yönelik kısıtlamaların arttığı dönemlerde alternatif bir güvenli liman işlevi görerek finansal sistem dışında şekillenen birikim stratejilerinin temelini oluşturur. Özellikle 2022–2023 döneminde, kur korumalı mevduat gibi dövizle duyarlı araçlara rağmen fiziki altın talebinin hızla artması, bu ikame davranışının güçlü biçimde devreye girdiğini göstermektedir.

Bu davranış kalıbı, aslında klasik finansal ikame teorilerinden farklı bir yönelime işaret etmektedir. Teorik olarak bireylerin döviz ve altın arasında rasyonel tercihler yapması beklenirken; Türkiye örneğinde tercihlerin büyük ölçüde sezgisel, tecrübeye dayalı ve hatta kültürel kodlarla şekillendiğı görölmektedir. Bu nedenle altına olan yönelim yalnızca ekonomik göstergelere değil, aynı zamanda devletin makroekonomik politikalarına duyulan güvene, finansal geçmişte yaşanan kriz hafızasına ve sosyo-psikolojik reflekslere bağlıdır. 2001 krizinden itibaren halkın zihninde oluşan “bankaya değil, bileziğe güven” düşüncesi, güncel yatırım davranışlarını hâlâ belirleyici bir unsur olarak etkilemektedir.

Ayrıca Türkiye’de altına yönelimin büyük ölçüde finansal sistem dışında gerçekleşmesi, finansal derinliği ve para politikasının iletim mekanizmasını olumsuz etkileyen bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bireylerin tasarruflarını resmi bankacılık sisteminden ziyade fiziki altınla değerlendirmesi, hem kayıt dışılığın artmasına hem de ekonomide dolaşan para miktarının kontrolsüz biçimde dağılmasına yol açmaktadır. Bu yönüyle altın, yalnızca dövizin ikamesi değil; aynı zamanda sistemden kopuşun simgesel aracı hâline gelmiştir.

4.2. Cari Açık Üzerindeki Yapısal Yük

Türkiye’nin kronik cari açık problemi, çoğunlukla enerji ve ara mal ithalatı üzerinden açıklansa da, işlenmemiş altın ithalatı da bu açığın önemli bir bileşeni hâline gelmiştir. Özellikle 2022 yılında net altın ithalatının cari açık içerisindeki payı %39, 2023 yılında ise %42 gibi dikkat çekici düzeylere ulaşmıştır. Bu oranlar, altının yalnızca bireysel yatırım davranışlarının bir çıktısı değil; aynı zamanda makroekonomik istikrarsızlığın ve yurt içi üretim yetersizliğinin doğrudan sonucu olduğunu göstermektedir. Türkiye’de altın talebine karşılık gelen yerli üretimin düşük olması ve rafinasyon kapasitesinin sınırlı kalması, bu yapısal yükü daha da derinleştirmektedir.

Altın ithalatı, döviz cinsinden dış yükümlölükleri artırmakla kalmamakta; aynı zamanda bu dövizin içeride üretken yatırımlara değil, pasif birikim kanallarına yönelmesine neden olmaktadır. Bu durum, dışarıdan temin edilen kaynakların cari fazla yaratacak alanlarda değil; sistem dışı güvenlik arayışlarında kullanılmasına yol açmaktadır. Özellikle kriz dönemlerinde bireylerin döviz ya da altına yönelimi, ekonominin iç talep dinamiklerini daraltmakta ve büyüme performansını da olumsuz etkilemektedir.

Altın ithalatının cari açık üzerindeki etkisi, aynı zamanda para politikası araçlarının sınırlı etki üretmesinde de kendini göstermektedir. Örneğin, Merkez Bankası’nın faiz artırımı gibi geleneksel sıkılaştırma politikaları uyguladığı dönemlerde, yatırımcıların bu politikalara tepki olarak altına yönelmesi, para otoritelerinin kontrol alanını daraltmakta; hatta bazen bu tepkiler, faiz politikalarının beklenenin tersine sonuçlar doğurmasına neden olmaktadır. Bu durum, altının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda politik bir gösterge olarak da önem kazandığını göstermektedir.

4.3. Devlet Müdahalesi ve Sektörel Etkiler

2023 yılında başlatılan altın ithalatına yönelik kota uygulaması, devletin altın piyasasına doğrudan müdahale ettiğı nadir örneklerden biri olarak kayda geçmiştir. Bu müdahale, dış ticaret açığını azaltma ve döviz rezervlerini koruma hedefleriyle meşrulaştırılsa da, uygulama düzeyinde birçok sektörel ve yapısal sorunu da beraberinde getirmiştir. Özellikle mücevherat, kuyumculuk, sanayi tipi kaplama ve teknoloji alanlarında altın kullanan üretici firmalar, ithalat kısıtlamaları nedeniyle hammaddeye erişimde büyük zorluklar yaşamış; bu durum hem maliyet artışına hem de teslimat sürelerinin uzamasına yol açmıştır.

Dahası, kamu bankaları aracılığıyla belirli firmalara tahsis edilen kontenjanlar, piyasada adalet ve rekabet ilkelerine gölge düşürmüş; sektörel eşitsizlik algısını güçlendirmiştir. Bu tür uygulamalar, yalnızca mevcut firmalar arasındaki dengeyi bozmakla kalmamakta; aynı zamanda yeni yatırımcıların ve girişimcilerin sektöre girişini de zorlaştırmaktadır. Kontrolsüz bir kota sistemi, etkin olmayan tahsis mekanizmalarıyla birleştiğinde, kayıt dış altın ticaretinin artmasına ve gri piyasanın güçlenmesine zemin hazırlamaktadır.

Ayrıca bu tür müdahaleler, fiyat mekanizmasının bozulmasına da neden olmaktadır. Serbest piyasa ile uluslararası spot fiyatlar arasındaki makasın açılması, hem yurtiçi fiyat oluşumunu bozmakta hem de bireylerin yurtdışı kaynaklara yönelmesine neden olmaktadır. Bu durum, devletin piyasaya müdahale kapasitesini aşındırmakta ve uzun vadede politika araçlarını etkisizleştirme riski doğurmaktadır. Etkin olmayan bir müdahale, yalnızca piyasa dengesini değil; aynı zamanda yatırımcı güvenini de kalıcı biçimde zedeleyebilir.

4.4. Altın İthalatının Politika Belirleyici Rolü

Altın ithalatı, Türkiye gibi dış finansmana bağımlı ve makroekonomik kırılganlıkları yüksek ölkelerde, sadece dış ticaret verisi olarak değil; aynı zamanda politika belirleme sürecinin stratejik bir girdisi olarak değerlendirilmelidir. Özellikle 2020 sonrası dönemde, merkez bankalarının rezerv stratejileriyle halkın altın talebi arasında oluşan uyumsuzluk, ekonomik karar alma süreçlerinde eşgüdümsüzlüğün somut bir örneğini oluşturmaktadır. Bir yandan kamu otoriteleri altını rezerv aracı olarak biriktirirken, diğer yandan halkın altına yönelimi ithalat kısıtlamalarıyla sınırlandırılmakta; bu çelişki, sistem içinde ciddi bir gerilim üretmektedir.

Merkez Bankası’nın resmi rezervleri artırmak amacıyla yürüttüğü altın alımları ile Ticaret Bakanlığı’nın dış ticaret açığına kısmak adına uyguladığı kota politikaları arasında hedef uyumu bulunmaması, Türkiye’deki politika yapım süreçlerinin parçalı yapısını ortaya koymaktadır. Bu tür eşgüdümsüzlükler, yalnızca kurumsal kapasite zayıflığına değil; aynı zamanda piyasa aktörlerinin davranışsal tepkilerini öngörmekteki zorlukları da göstermektedir. Yatırımcıların bu tür çelişkili sinyallere verdikleri tepkiler, hem iç piyasada fiyat istikrarsızlığına hem de dış piyasalarda Türkiye algısının zayıflamasına yol açabilmektedir.

Altın ithalatı üzerinden geliştirilen politikaların başarılı olabilmesi için, bu politikaların salt miktar sınırlamasına değil; yatırımcı davranışlarını yönlendirmeye, finansal güveni tesis etmeye ve üretim kapasitesini artırmaya odaklanması gerekmektedir. Bunun için finansal ürün çeşitliliğinin artırılması, dijital altın sertifikalarının yaygınlaştırılması ve altınla ilişkili piyasaların şeffaflık içinde düzenlenmesi kritik adımlar arasında yer almalıdır. Aksi hâlde, altın ithalatı politikası bir düzenleme aracı değil; yalnızca “krizi yönetme refleksi” olarak kalmaya devam edecektir.

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuç

1995–2024 dönemini kapsayan zaman serisi analizleri, Türkiye’nin işlenmemiş altın ithalatına ilişkin yalnızca niceliksel bir eğilim değil; aynı zamanda çok katmanlı ve çok aktörlü bir iktisadi davranış biçimini de gözler önüne sermiştir. Altın, bu süreçte yalnızca bir yatırım enstrümanı değil; politik kriz dönemlerinde bir “kaçış varlığı”, finansal sistemden uzaklaşmanın bir aracı ve en nihayetinde toplumsal bir güvenlik stratejisi olarak işlev görmüştür. Çalışmanın bulguları, altın ithalatındaki artış ya da azalışın, salt arz-talep dengesiyle değil; makroekonomik politika tercihlerinin niteliği, piyasa şeffaflığı, toplumsal risk algısı ve hatta kurumsal güven düzeyi gibi çok sayıda faktörle birlikte şekillendiğini göstermektedir.

Zaman serisi desenleri, özellikle 2020 sonrası dönemde yaşanan ithalat artışının finansal sistem dışına yönelen birikim davranışlarının sonucu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönelimin yalnızca ekonomik belirsizliklerle değil; aynı zamanda devlet politikalarına karşı oluşan bireysel tepkilerle de örtüştüğü gözlemlenmektedir. TL’nin değer kaybı, enflasyonist baskılar ve rezerv yönetimindeki belirsizlikler, yatırımcıların klasik bankacılık araçlarına olan güvenini sarsarak, altını daha bireysel, daha dokunulabilir ve daha kontrol edilebilir bir güvenlik alanı olarak öne çıkarmıştır. Böylece altın, parasal bir araçtan çok, toplumsal düzeyde bir “ekonomik sığınma pratiği”ne dönüşmüştür.

2024 yılında uygulamaya konan kota sisteminin kısa vadeli etkileri, zaman serisi grafiklerinde açıkça gözlemlense de, bu müdahalenin ithalatın yapısal nedenlerini ortadan kaldırmadığı görölmektedir. Kota, yalnızca arzı geçici

olarak sınırlandırmış; ancak talebin sosyolojik, davranışsal ve ekonomik köklerine dokunmamıştır. Bu nedenle 2025 ve 2026 yıllarına ilişkin ARIMA(1,1,1) modeliyle yapılan öngörüler, kota sonrası yeniden yükselişe işaret eden bir eğilim sunmaktadır. Bu durum, politika yapıcılar açısından önemli bir uyarıdır: Altın ithalatı, denetimle değil, yönlendirmeyeyle yönetilmesi gereken bir olgudur.

ARIMA tahminlerinin %95 güven aralığı içinde geniş bir değişkenlik sunması, Türkiye’de ekonomik öngörülebilirliğin zayıf olduğuna işaret etmektedir. Bu geniş aralık, yalnızca istatistiksel bir hata payı değil; aynı zamanda politika belirsizliği, kurumsal koordinasyonsuzluk ve piyasa tepkiselliğinin bir yansımasıdır. Bu nedenle tahmin değerleri, yalnızca miktarsal bir projeksiyon olarak değil; Türkiye ekonomisinin kırılganlık seviyesini gösteren bir gösterge olarak da okunmalıdır. Altın ithalatındaki muhtemel artış ya da azalış, yalnızca dış ticaret bilançosunu değil, aynı zamanda toplumsal güvenin yönünü ve ekonomik karar alma pratiklerini de yansıtmaktadır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar, altın ithalatının Türkiye’de yapısal bir döviz yükü oluşturduğunu; bu yükün ise üretim ekonomisi, para politikası ve yatırım davranışları üzerindeki etkilerinin giderek arttığını göstermektedir. Bu bağlamda, altın ithalatını azaltmak yalnızca bir dış ticaret hedefi değil; aynı zamanda finansal sistemi içeriden güçlendirme, yatırım araçlarını çeşitlendirme ve toplumsal güveni yeniden inşa etme çabası olarak değerlendirilmelidir. Aksi hâlde ithalat kısıtlamaları, yalnızca gri piyasayı ve kayıt dışılığı büyüten, sistem dışı kanalları teşvik eden geçici önlemler olarak kalacaktır.

Sonuç olarak, altın ithalatı Türkiye ekonomisinde sadece bir dış ticaret kalemi değil; aynı zamanda bir güven, bir yönelim ve bir strateji tercihidir. Bu tercih, makro politikalarla uyumlu hâle getirilmediği sürece, ekonomik kırılganlıkların önemli bir bileşeni olmaya devam edecektir. Bu nedenle çözüm önerilerinin kapsamı, salt ithalatı kısıtmaya değil; üretimi artırmaya, finansal katılımı derinleştirmeye, yatırım araçlarını çoğaltmaya ve özellikle de ekonomik karar alma süreçlerinde güven duygusunu yeniden inşa etmeye yönelmelidir. Altın, kriz anlarında başvurulacak geçici bir çıkış yolu olmaktan çıkarılıp; uzun vadeli kalkınma stratejilerinin bütünleyici bir parçası hâline getirildiğinde, ithalat baskısı da doğal yoldan hafifletilecektir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Kota Sistemine Sektörel Önceliklendirme ve Esneklik Kazandırılmalıdır

Altın ithalatına yönelik 2024 yılında uygulamaya konulan kota sistemi, döviz rezervlerini korumayı hedefleyen kısa vadeli bir politika aracı olarak tasarlanmıştır. Ancak bu yaklaşım, farklı sektörlerin ihtiyaçlarını dikkate almadan uygulandığında, ekonomik faaliyetler üzerinde öngörölmemeyen maliyetler doğurmaktadır. Özellikle mücevherat, kuyumculuk, kaplama ve sanayi tipi altın kullanan sektörler için ithal altına erişim, yalnızca üretim kapasitesinin değil, aynı zamanda ihracat taahhütlerinin yerine getirilmesinin de temel koşuludur.

Bu nedenle, kota sistemi mutlak bir üst sınır yerine, firmaların ihracat kapasitesi, istihdam düzeyi ve üretim hacmine göre kademeli olarak belirlenmelidir. Bu tür bir sektörel önceliklendirme, hem kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlayacak hem de dış ticaret dengesini bozmayacak biçimde üretken sektörleri koruyacaktır. Ayrıca kota tahsis süreçlerinin şeffaf, merkezi ve ölçülebilir kriterlere dayalı biçimde yönetilmesi, firmalar arasındaki rekabet eşitliğini ve piyasa güvenliğini de destekleyecektir.

5.2.2. Altın Piyasası ile Para Politikası Arasında Yapısal Bir Bağ Kurulmalıdır

Türkiye’de para politikası araçları, genellikle döviz talebi kontrol altına almayı hedefleyen faiz, likidite ve mevduat tabanlı çözümlere dayanmaktadır. Ancak altın, finansal sistemin dışına taşan bir birikim aracı olarak bu araçlara doğrudan tepki vermemektedir. Bu durum, Merkez Bankası’nın etki alanını sınırlamakta ve para politikası hedeflerinin etkinliğini azaltmaktadır. Altın piyasasının bu “bağımsız hareket alanı”, kriz dönemlerinde daha da belirginleşmekte; bireylerin ve firmaların altına yönelimi, politika etkisinden kaçınma stratejisine dönüşmektedir.

Bu nedenle, altın talebini yönlendirecek yeni nesil finansal enştrümanların geliştirilmesi gerekmektedir. Altın bazlı yatırım fonları, dijital altın senetleri, TL’ye endekli altın sertifikaları gibi araçlar, hem sistem içi likiditeyi artırabilir hem de tasarrufları finansal piyasalarla entegre edebilir. Bu yapıların merkez bankası politikalarıyla uyumlu hâle getirilmesi, altın piyasasının da makroekonomik yönetim çerçevesine dahil edilmesini sağlayacaktır. Böylece yatırımcı davranışı doğrudan regüle edilmeden, tercihleri yeniden yönlendirilmiş olur.

5.2.3. Blokzincir Tabanlı İzlenebilirlik ve Dijitalleşme Altyapısı Kurulmalıdır

Altın ticareti, fiziksel yapısı gereği izlenmesi zor, kayıt dışılığa açık ve spekülasyona elverişli bir alandır. Bu özellikler, hem maliye politikası etkinliğini zayıflatmakta hem de vergilendirme kapasitesini sınırlamaktadır. Özellikle ithalatın kısıtlandığı dönemlerde kaçakçılık, ikinci el piyasada fiyat manipölasyonu ve vergi kayıpları gibi ciddi yapısal sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunları ortadan kaldırmak için dijitalleşmeye dayalı, şeffaf ve merkezi denetime uygun teknolojik altyapıların geliştirilmesi zorunludur.

Blokzincir teknolojisi, altın işlemlerinin tüm aşamalarının (ithalat, stok, satış) dijital izini tutabilecek ve müdahaleye kapalı şekilde saklayabilecek güçlü bir araçtır. Geliştirilecek “dijital altın cüzdanları” ve “blokzincir tabanlı işlem kayıtları” sayesinde hem tüketici hem de kamu otoriteleri için yüksek izlenebilirlik sağlanabilir. Bu sistemin Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası ve Borsa İstanbul iş birliğiyle kurgulanması; denetim kapasitesini artıracak, vergi kayıplarını azaltacak ve kayıt dışılığı önleyici etkiler doğuracaktır.

5.2.4. Yerli Üretim ve Rafinasyon Süreçleri Stratejik Öncelik Hâline Getirilmelidir

Altın ithalatı üzerindeki dışa bağımlılığın azaltılması, yalnızca cari açık açısından değil; aynı zamanda ulusal ekonomik güvenlik perspektifiyle de ele alınmalıdır. Türkiye, kıymetli maden rezervleri açısından bölgesel bir potansiyele sahip olmakla birlikte, mevcut üretim altyapısı bu potansiyele yeterince değerlendirememektedir. Yeni maden sahalarının keşfi, sürdürülebilir işletme teknikleri ve yerli rafinasyon tesislerinin kapasite artırımı, ithalata bağımlılığı azaltacak kritik adımlar arasında yer almaktadır.

Aynı zamanda, yerli üretimin finansal sisteme entegre edilmesi için dijital altın sertifikalarının (örneğin TROY destekli e-sertifikalar) yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu araçlar sayesinde bireyler fiziki altına yönelmeden, dijital güvenlik içinde yatırım yapabilir; bankacılık sistemi de altın bazlı ürünleri aktif biçimde pazarlayarak likidite yaratabilir. Böylece hem üretim hem de finansal dolaşım iç içe geçen bir yapı hâline gelir ve ithalat üzerindeki baskı doğal yoldan düşer.

5.2.5. Veri Şeffaflığı Artırılmalı, Akademik ve Kurumsal Erişim Teşvik Edilmelidir

Altın ithalatına ilişkin karar alma süreçlerinin sağlıklı biçimde işlemesi, ancak güncel, doğru ve kategorik ayrımlarla sunulan veri setleriyle mümkündür. Ancak hâlihazırda veriler genellikle gecikmeli, yıllık bazlı ve yeterince ayrıntı içermeyen biçimde kamuya sunulmaktadır. Bu durum hem akademik analizlerin derinliğini sınırlamakta hem de politika yapıcılarının erken uyarı sistemlerine dayalı karar geliştirmesini zorlaştırmaktadır.

Borsa İstanbul, TÜİK, TCMB ve Ticaret Bakanlığı gibi kurumların; ithalat, üretim, ihracat, stok ve fiyat verilerini aylık ya da çeyrek dönemlik periyotlarla, hem makro hem mikro düzeyde paylaşımları gerekmektedir. Bu şeffaflık, yalnızca akademik üretkenliği değil; aynı zamanda özel sektörün öngörülebilirliğini ve yatırım iştahını da artıracaktır. Özellikle üniversitelerle yapılacak veri paylaşımı protokolleri, altın piyasasının finansal sistem içindeki yeri hakkında çok daha rafine politika setlerinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Arıkan, F., & Durmuş, M. (2022). Altın ithalatının cari açık üzerindeki etkileri: Türkiye üzerine bir zaman serisi analizi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 8(1), 25–39.
- Aysan, A. F., & Güler, M. (2013). Financial dollarization and households’ portfolio choices: Evidence from Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, 49(4), 62–78.
- Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası. (2024). 1995–2023 Altın İthalatı İstatistikleri. Erişim adresi: <https://www.borsaistanbul.com>
- Büyükkarabacak, B. (2009). The dynamics of current account deficits in developing countries: The case of Turkey. *The Developing Economies*, 47(3), 392–413.
- Capie, F., Mills, T. C., & Wood, G. (2005). Gold as a hedge against the dollar. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 15(4), 343–352.
- Celasun, O., & Harmsen, J. (2022). *Turkey: Reducing external vulnerabilities*. IMF Country Report No. 22/85. Washington, DC: International Monetary Fund.

- Cömert, H. (2021). Türkiye ekonomisinde yapısal kırılganlıklar ve döviz ikamesi davranışı. *İktisat ve Toplum*, 115, 22–30.
- Doğan, N., & Demir, M. (2020). Türkiye’de cari açık, döviz kuru ve altın fiyatları ilişkisi. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 45–63.
- Ekinci, N. K. (2020). Türkiye ekonomisinde finansal baskılama ve hanehalkı davranışı. *Toplum ve Bilim*, 151, 98–115.
- Eroğlu, H., & Yılmaz, A. (2019). Yatırım aracı olarak altına yönelimin ekonomik belirleyicileri: Türkiye örneği. *İktisat ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 122–139.
- Friedman, M. (1956). The quantity theory of money: A restatement. In M. Friedman (Ed.), *Studies in the Quantity Theory of Money* (pp. 3–21). Chicago: University of Chicago Press.
- Ghosh, A. R., Ostry, J. D., & Qureshi, M. S. (2017). *Managing capital outflows: What tools to use?* IMF Staff Discussion Note SDN/17/06. Washington, DC: International Monetary Fund.
- IMF. (2023). *Turkey: Selected Issues Paper*. IMF Country Report No. 23/171. Erişim adresi: <https://www.imf.org>
- İşlek, S., & Koçak, A. (2017). Türkiye’de finansal yatırım araçlarının getirileri ve belirsizlik ilişkisi. *Maliye Dergisi*, 172, 105–128.
- Karaaslan, Y., & Göktaş, Ö. (2017). Altın ve döviz kuru ilişkisi: Türkiye ekonomisi için nedensellik analizi. *Maliye Dergisi*, 172, 143–160.
- Karahan, O., & Yalçın, K. C. (2018). Türk ekonomisinde altın ve döviz tercihi: Belirsizlik etkisi üzerine bir analiz. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(19), 75–90.
- Kitco Metals Inc. (2024). Historical gold prices & charts. Erişim adresi: <https://www.kitco.com>
- OECD. (2023). *Economic Outlook: Turkey Chapter*. Paris: OECD Publishing. Erişim adresi: <https://www.oecd.org>
- Özatay, F. (2014). Türkiye ekonomisinde kırılganlıklar ve dış şoklar. *İktisat İşletme ve Finans*, 29(340), 9–28.
- Pala, A. (2022). Zaman serisi analizinde ARIMA modelinin kullanımı: Altın ithalatı örneği. *İstatistikçiler Dergisi*, 5(2), 33–47.
- Sarı, M., & Soytaş, U. (2006). The relationship between stock returns, crude oil prices, interest rates, and gold prices in Turkey. *Energy Economics*, 28(6), 925–931.
- Saygılı, H., & Cihan, C. (2023). Dış ticaret açığı ve altın ithalatı ilişkisi: Türkiye örneği. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 61–80.
- Sevinç, O. (2023). Türkiye’de ithalat kısıtlamalarının sektörel etkileri: Altın örneği. *Kalkınma ve Sektörel Politikalar Dergisi*, 9(2), 17–35.
- TCMB. (2023). *Ödemeler dengesi istatistikleri: Yıllık rapor*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. Erişim adresi: <https://www.tcmb.gov.tr>
- TCMB. (2023). *Yıllık cari işlemler dengesi raporu*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. Erişim adresi: <https://www.tcmb.gov.tr>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2024, 6 Mayıs). İşlenmemiş altın ithalatında uygulanan kotaya ilişkin basın açıklaması. Erişim adresi: <https://www.ticaret.gov.tr>
- Tüysüz, S., & Akın, H. (2021). Türkiye’de altın talebini belirleyen faktörler: Ampirik bir analiz. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 455–472.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *Dış ticaret istatistikleri veri tabanı*. Ankara: TÜİK. Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr>
- UNCTAD. (2023). *World investment report: Global trends in commodity trade*. New York: United Nations. Erişim adresi: <https://unctad.org>
- World Gold Council. (2023). *Gold demand trends full year 2022*. Erişim adresi: <https://www.gold.org>
- World Gold Council. (2024). *Gold reserves and demand by country*. Erişim adresi: <https://www.gold.org>